

mut se... „precum ca să se ia...” Ioan Exarhul zice: „svěť na javlenie jazykom” iar în vechea traducere slavă e: *svěť vo otkrovenie jazykom*... „lumină spre descoperirea neamurilor”. Din textul evanghelic al lui Ioan Exarhul lipsește propoziția: „i duch bē svěť v nemb — „și Duhul sfânt era în el”. Omisiunile se pot explica și prin transcriere. Dar deosebirea de traducere se datorește sau lui Ioan Exarhul, care la compunerea omiliei a tradus sau a citat din memorie, sau se datorește modelului străin pe care Exarhul l-a adaptat ori l-a tradus.

Compoziția și particularitățile limbii acestei omilii au determinat pe B. Koneskji să conchidă că nu există nici o îndoială ca să atribuim această omilie lui Ioan Exarhul¹. Variațiile de stil și prezența construcțiilor participiale și a dativului cu infinitivul etc. ne fac să credem că Ioan Exarhul a urmat îndeaproape un model bizantin ca și la omilia despre *Preobrajenie*.

II. OMILII ÎN ÎNVĂȚĂTURILE LUI NEAGOE BASARAB

Este azi definitiv stabilit, în urma cercetărilor lui M. Gaster², Ioan Bogdan³, Demostene Russo⁴, Stoian Romanski⁵, Vasile Grecu⁶, Dan Zamfirescu⁷, etc., faptul că *Învățăturile lui Neagoe Basarab* au folosit textual, și uneori au prelucrat, izvoare variate: Vechiul Testament, Noul Testament, Varlaam și Ioasaf, Fiziologul, Alexandria, Panegiricul lui Constantin cel Mare de Patriarhul Eftimie al Tîrnovei precum și un mare număr de omilii. Se poate spune că cea mai întinsă parte din *Învățăături* realizată prin excerptarea și integrarea de izvoare străine este tocmai aceea care folosește omilii. Aici se ridică în calea cercetărilor și cele mai multe dificultăți. Numai după ce se va termina operația de identificare a întregii literaturi omiletice folosite de Neagoe, se va putea considera rezolvată problema izvoarelor.

După cum se știe, D. Russo a identificat două omilii patristice folosite de Neagoe în *Învățăături*: în partea întâia omilia „Despre răbdare și cum nu trebuie să plîngem amar pe cei morți” de Ioan Hrisostom, dar pe care el

¹ „... i po kompozicijata i jazičnite svojstva na toj tekst, nema somnenie deka toj mu pripađa na Egzarha — P. K o n e s k j i, *Slovata na Ioana Egzarha* în „Makedonski jazyk”, VIII, 1, Скопје, 1957, p. 14.

² *Literatura populară română*, București, 1883, p. 35, 139 — 140.

³ *Cultura veche română*, București, 1898, p. 80.

⁴ *Studii bizantino-române*, București, 1906; *Studii și critice*, București, 1910; *Studii istorice greco-române, Opere postume*, I—II, București, 1939.

⁵ *Mahnreden des Walachyschen Woywoden Neagoe Basarab an seinen Sohn Theodosios. Inaugural Dissertation*, Leipzig, 1907.

⁶ *O versiune nouă a unei Învățăături a lui Neagoe Basarab*, București, 1941.

⁷ *Învățăturile lui Neagoe Basarab. Istoria textului și tehnica folosirii izvoarelor*. Comunicare la Asociația Slaviștilor din R.S.R. susținută la 12 decembrie 1966. În anexa comunicării, autorul a prezentat textul versiunii românești identificat a fi *traducerea exactă a izvoarelor bizantino-slave descoperite pînă acum*, însoțit de fotocopiiile pasajelor respective din manuscrise slave din Biblioteca Academiei R. S. România. Personal cunoșteam la acea dată textul slav al omiliei la *Schimbară la față*, atît în manuscrisul 138 folosit de Dan Zamfirescu, cît și în manuscrisele 137 și 290 și Parenthesisul din Biblioteca Episcopiei B's. ortodoxe române din Arad, întrucît le cercetasem în legătură cu monografia despre *Vechile cazanii la români*. Confruntînd fotocopiiile textelor slavone ale izvoarelor cu pasajele respective din „Învățăături”, am avut ocazia să mă conving de corespondența lor.